

Разговор с преводача на Марсел Пруст в България – Мария Георгиева. Преводът като начин на живот.

В настоящия текст накратко ще се опитам да засегна и разгледам проблема за превода, свързвайки го с конкретния пример – преводът на „По следите на изгубеното време” на Марсел Пруст от Мария Георгиева. Всеки ерудиран читател е добре запознат с липсата на цялостни преводи от даден автор, който или изобщо не е достъпен на български език, или пък е достъпен само частично, чрез отделни свои произведения¹. И проблемът не е в това, че не се превежда, напротив, корени се в *избора на превод*, в неговото *качество* и *смислоразбираемост*. Не бих искал да критикувам нито едно издателство, но ще спомена факта, че днес се толерират единствено т.нар. ‘популярни’ четива, носещите бърза печалба и големи тиражи. Поради това произведения с висока културна стойност често са пренебрегвани (те не са доходоносни, не популяризират и не създават ‘шум’ в обществото). От това се пораждат *липси*, *празнини* за останалата категория читатели.

Липсата на превод води до сериозния проблем на незапознаването ни с общочовешкото културно минало. Това вече е *пропаст*, която поражда отсъствие на комуникация и диалог с другия; а този друг е онзи, който напълно спокойно е усвоил това знание и борави с него, докато (аз) все още не знам за какво става въпрос. С голяма яснота вече проличава проблемът, който за границите на България изобщо не е нов. Аз не мога да разбера теб (като друг) – културата ти, начина ти на мислене, световъзприемането ти, тъй като не съм усвоил символния капитал, който е свободно (подръчно) достояние за теб, и с който ти боравиш и си вкарал в употреба. Следователно проблемът за превода е *културен проблем*, а в това отношение пропастта в България е много дълбока².

Без необходимите познания на друг език (руски, английски, немски, френски, китайски, японски, хинди или суахили, и т.н.) аз не мога да усвоя, като читател, културните постижения на останалите страни; затова винаги ще се явявам под формата на чужденец сред различна от моята среда. Всеки добър превод носи със себе си и осмислянето и запознаването с цяла една културна традиция, както и нейния специфичен начин на мислене (другост, която става вече достъпна за мен). Независимо от жанра: трактат, роман, стихотворение, поема, ода, произведението ни поднася, на нас, като читатели:

1. Знание за конкретното произведение, но и
2. Имплицитно съдържащ се културен контекст на един народ, на една епоха, на едно различно от нашето делнично време, който контекст винаги присъства в художественото произведение.

¹ Тук не бих искал да споменавам и друг важен проблем, който спокойно мога да нарека „некачествен превод”, и от който проблем страдат редица автори (превеждани не само на български език), понеже идеите им остават неправилно разбрани и предадени, и цялостният смисъл на творбите им се изгубва.

² Само от философското наследство ще спомена имена, които не са преведени и днес цялостно на български език – М.Хайдегер, Е. Хусерл, А. Бергсон, И. Кант, Г. Хегел, Аристотел, Шелинг, Дънс Скот, както и голяма част от средновековните мислители, Р. Декарт, Г. Лайбниц и др.

Какво означава да се превежда? Отговорът несъмнено е много опасен, изпълнен с капани и клопки. Ние, като читатели, винаги получаваме пред себе си готовия продукт (закупената книга), сядаме да я четем, без да се замислим за пътя, по който тя е дошла до нас, за това как книгата е станала възможна в цялостния си вид, в който я държим в ръце. Зад готовия и завършен вид се крие един дълбок, напрегнат и сложен процес. Най-значимата част от него е **преводът**. Още тук ще отбележа, че преведеният текст не трябва само да се препредаде на другия под формата на нов текст (на преводния такъв), т.е. думите и изреченията само да бъдат преведени „от” – „на”. Разбира се, има текстове, които не предполагат по-цялостен прочит и изискват единствено да се препредаде написаното в тях.

Не по този начин стоят нещата с философския текст, с литературния текст, с поезията. На това ниво изпъква силата и ролята на *преводача*, тъй като той се впуска извън написаното, съгражда херменевтичен кръг и преоткрива изконния смисъл, който е бил валиден за самия автор; смисълът, който авторът е чувствал, разбрал и вложил в обработен вид във вече готовия свой текст. Отново няма да се спирам подробно на проблема, че в България преводаческият труд не е качествено оценяван от обществото (т.е. от нас самите); собствената ни културна политика отдавна е спряла да обръща внимание на този род дейност. А преводът е от изключително значение. Добрият превод ни прави част от една различна култура, не собствената ни регионална, а *общочовешката*. Голяма част от това което сме, го дължим на книгите, които сме прочели. За да бъдат възможни те, първо трябва да има друг вид хора, които да ни ги предоставят в хубавия и готов вид, които да се погрижат ние да разберем онова, което е ‘скрито’ в смисъла на творбата.

Тук вече не става въпрос само за един вид обща култура, която всеки път си остава затворена (според някои) в границите на домашната библиотека с книгите по лавиците. Става дума за *символен капитал*, който в различна степен допринася за това по какъв начин мислим действителността си, нашето реално ‘днес’; то е продукт на онова отминало ‘вчера’, чието разбиране трябва да имаме, за да опознаем неговия настоящ продукт. Преди да засегна конкретният проблем, за превода на Марсел Пруст, за това какво е да се превежда (непопулярна според общото клише) книга у нас, ще си позволя за момент да се върна в началото на ХХ век; векът, когато в Европа се води Първата световна война, в която Марсел Пруст вече е започнал отчаяната си борба с неуловимото време, когато френското общество бива скандализирано от това, че именно Пруст печели награда „Гонкур”. Тъкмо тогава един германец е погълнат в своята самота от превода на една френска поетеса. Става дума за Райнер Мария Рилке (1875 – 1926) и неговата роля като преводач на поезията на Луиз Лабе.

Алберто Мангел поставя сериозния въпрос: „До каква степен прочитът на талантлив преводач като Рилке влияе на запознаването ни с оригинала?” (1, 248). Луиз Лабе е една от малкото жени, захващали се с поезия³ през XVI век. Родом е от Лион и е известна със своята красота, умението си да свири на лютня и своите стихове. Завещава на френската култура 24 сонета, свързани с любовта; написва ги след като избягва със своя любим, и може би след като установява на практика как завършва и в какво се превръща всяка любов с течение на времето. Самият Рилке открива Лабе още по време на своето детство, но започва да я чете по-сериозно около Първата световна война. Тогава се захваща и с преводаческото на нейната поезия. „Като преписва сонетите на Лабе на немски, той (т.е. Рилке – б.а.) извършва много прочити едновременно. Пресъздава – както авторката предполага – миналото, но не това на Лабе, за която не

³ На български език имаме, доколкото ми е известно, само един превод на нейно стихотворение в обща антология от (също така) талантливия преводач Кирил Кадийски.

знае нищо, а своето собствено. Със „същите човешки думи, същите идеи, същото преживяване и усещания” Рилке съумява да прочете онова, което Лабе така и не е изразила” (1, 251).

Следователно всеки превод е и вид ‘разшифроване на текст’, търсене на смисъл отвъд езика с неговите украшения и типични за времето изрази. За Райнер Мария Рилке (както е видно и от собствената му поезия) литературният смисъл **не се извлича** никога докрай. В ролята на преводач Рилке чете основно посредством своя индивидуален житейски опит. В този аспект „По следите на изгубеното време” също не е само писан текст: той е книга, която е част от една дълга и преплетена културна традиция – от многовековната традиция на френската литература⁴. Личността на автора никога не се появява от нищото, тя никога не може да създаде толкова абстрактна творба, че да бъде напълно откъсната от реалния свят. Както ще ни кажат и Адорно (в „Естетическа теория”), и Хайдегер (в „Началото на художествената творба”), художественото произведение на пръв поглед е само вещен предмет, но то успява да ни „проговори”, успява да промълви смисъла си. За Адорно „естетическият опит е опит от нещо, което духът не би получил нито от света, нито от самия себе си – възможност, предвещана от своята невъзможност” (2, 201). Хайдегер ще е дори още по-категоричен: „Много повече едва чрез творбата и само в творбата вещното битие на вещта стига собствено до своя истински изглед” (3, 120).

Какво остава за преводача? Отговорът е само един: той трябва сам да тръгне по един труден път, по който да се опита да дешифрира авторовите следи, оставени в произведението. Изходът е напълно в духа на Аристотеловата логика, т.е. той е двузначен – или преводачът се проваля, оставя текста, за да се захване с някой друг, или остава верен на упорството си, докато най-накрая не види труда си като онази „алетей”, за която говори Хайдегер. Вторият изход е по-сложният, той иска отдаване на текста, занемаряване на делничното и цялостно потапяне в света на изкуството⁵. Спокойно преводаческият труд може да се разглежда като особен вид вчувстване в творбата (колкото и да е спорен този Бергсонов термин). Когато успешно се излезе от лабиринта на текста, тогава е налице ‘*чудото*’, т.е. добрият, стойностният превод.

Примерът с Рилке не е употребен без цел, напротив, той е показан с неговата красноречивост напълно очебийно, за да изтъкне проблема за ролята на преводача, за собствения му път, който остава скрит (неразпитан) за читателя в налично готовата и преведена творба. Ще се опитам да предам част от *творческия път* на Мария Георгиева, който поне двадесет години неминуемо се свързва основно с едно име – „Марсел Пруст”. Въпросите, които винаги са ме интересували след като се запознах с Пруст, обикновената потребност на един читател да разговаря с друг читател относно любимия автор, и възможността да преоткрия до някаква степен (макар и много малка) себе си като читател в лицето на друг (по-ерудиран) читател на Пруст, намериха място в настоящия текст, предаден под формата на диалог, на интервю, на разговор с жената, която може би най-добре и пълно е почувствала цялостната вселена на френския писател, и която ще сподели не просто факти, а мигове от собствения си живот.

Мария Георгиева е една от малкото в България ентузиастки, захващали се с трудоемката задача да превеждат автор, който (в страната ни) е слабо познат,

⁴ Никак не е изненадващо, че Пруст е изключително ерудиран и много добре запознат с писатели като Балзак, Расин, братя Гонкур, Бодлер и т.н., съставляващи пантеона на френската литература.

⁵ Колко интересно би било да се проследи в детайли ‘скрития’ живот на преводача, времето когато е сам със себе си и с творбата пред него; онзи съкровен момент, когато трябва да направи чуждия текст разбираем за себе си, за да може да бъде разбран и от останалите читатели!

занимавайки се с професия, която не е особено уважавана, и превръщайки собственото си битие в себеотдаване. След срещата си с преводачката вече спокойно мога да твърдя, че животът може да бъде и особен вид мисия, а съдбата – да е свързана и с едно-единствено име, това на автора на „Изгубеното време” – Марсел Пруст. Примерът „Рилке-Лабе” е както сходен, така и напълно различен. В първия случай самият преводач е поет, той спокойно може да си позволи свободата да напусне полето на думите и да предаде смисъла, избягвайки от дословността. Рилке не осъществява особен род връщане към историческия контекст на Лабе, потапяне и връщане към историческия хоризонт. Това не означава, че Рилке не се справя със задачата, той дори поставя редица нови проблеми – необходимо ли е всеки преводач да гравитира винаги около буквалния превод, ще се измени ли цялостният смисъл, ако се избяга от препредаването на написания текст?

Последният проблем, с който искам да приключа това въвеждащо предисловие за съдбата и ролята на преводача е следният: кой с кого пребивава. Дали преводачът живее с някакъв текст, с този автор, или самият автор живее с преводача? Напълно съм убеден, че дейността на преводача не е еднотипно занимание; единственото ми съжаление е некоректното положение, в което са били поставяни преводачите, а и в което и днес продължават да се намират.

Конкретното ми потапяне във времето и атмосферата на Пруст при моята среща с Мария Георгиева бе още в самото начало; то започна с нагледно описание на най-известния сладкиш от „Изгубеното време” (конкретно в романа „Комбре”) – мадлената. Сладкиш, който има форма на мида („Сен-Жак” на френски, послужила и за емблема на петролната компания „Шел”) и все още може да се намери и закупи във Франция. Прочутата мадлена е особен вид сладкарско изделие, което не може да се отнесе към графа ‘курабии’, но понаприличва на нещо средно между тулумбичка и реване, а днес продължава да се продава в най-различни форми и разновидности⁶.

1. По какъв начин открихте Пруст и защо точно той?

1.1. Начални години. Първи преводи⁷:

Мария Георгиева завършва Френска гимназия във Варна, след което решава да продължи своите занимания с по-задълбочено изучаване на френски език. Записва висшето си образование в София по специалност ‘френска филология’ в Софийски университет ‘Св. Климент Охридски’. Родом е от Велико Търново – „коренячка” (впоследствие видях снимки на търновската ѝ баба, от онези ‘модерни’ години в началото на миналия век, когато, учейки се на светски обноски и придобивайки умения да шият, плетат и бродират, да тъкат и подреждат цветя, българските девойки доста напомнят по облекло и държание европейските си съвременнички, пък и определено създават някаква представа за „момичета в цвят”).

Впечатли ме искреността на събеседницата ми, че в началото изобщо не е възнамерявала да се занимава с преводаческа дейност; в София се сприятелява с Блага Димитрова, която по това време работи в издателство ‘Народна култура’. Впоследствие към българския превод на ‘Содом и Гомор’, неслучайно Мария Георгиева изразява своята благодарност и признателност със следните слова:

⁶ Както установих от продължителното ми проучване за ‘жизнения свят’ на мадлената, тя може да се закупи напълно спокойно и от автомат, подобно на кафе или безалкохолно.

⁷ Разговорът ми с Мария Георгиева така или иначе включва и нещо като опит за биография, или разкриване на света на самата преводачка.

„Напълно в традициите на Пруст, посвещавам този превод на паметта на Блага Димитрова.

Преводачката.”

Първият превод, който от издателството поверяват на М.Г., е от значим френски автор, става въпрос за Мишел Турние. По този начин постепенно работата се превръща не само в удоволствие, но и в призвание. През 1986 г. Мария Георгиева получава награда от Съюза на преводачите на своя превод на ‘Пламъци’ от Маргьорит Юрсенар.

За Мария Георгиева името на Пруст няма как да е непознато; тя много добре знае кой е авторът и дори тайно си мечтае да го превежда. Но на онзи етап „По следите на изгубеното време” се превежда от Лилия Сталева. Само че шегите на случайността нямат край: веднъж, оказала се на правилното място и в правилното време, тя не само научава, че г-жа Сталева се е отказала да продължи, ами получава и възможността да я замести... За зла участ, тъкмо когато получава този шанс, в България настъпват години на преход (1989 г.), в които на никого не му е до подобен род интелектуални занимания; от друга страна и издателство ‘Народна култура’ престава да съществува.

Издател се намира в лицето на ИК „Фама” и Мария Коева. В поредица ‘Хексагон’ под номер 2 и номер 5 излизат съответно първа и втора част на „Обществото на Германт”. Под номер 10 е запланиран „Содом и Гомор”, който не успява да види бял свят на този етап (годината е 1993). Издадената книга няма главоломният успех на любовните романи и леките четива, и се продава оскъдно⁸. Слабата продаваемост показва и липсата на култура на четене у българския читател, която не се е променила особено и до днес. Именно в тези времена на промени преводачката получава шанса да замине със стипендия за Франция. Докато България преживява политическия си преход, тя постепенно навлиза в своя преход към света на Пруст. Във Франция се запознава с румънската преводачка на автора; и двете работят върху „Обществото на Германт”, но впоследствие Румъния ни изпреварва с превода на останалите произведения и днес там е налична цялата творба⁹.

1.2. Престоят във Франция:

През 1989 г. преводачката вече се намира във Франция. Онова, което успява да ‘вземе’ от културното наследство на страната, в по-голямата си част е свързано с творчеството и живота на Пруст. Оттук започва и ‘излизането’ от рамките на превежданния текст. Мария Георгиева навлиза в херменевтичния кръг, за да разбере и установи много по-точно основния замисъл на романа. Престоят се оказва много ползотворен. Следват посещения на несметен брой музеи и експозиции на любимите художници на Пруст – Гюстав Моро и Юбер Робер. Както самата тя ми каза: ‘ Няма как да преведеш, ако не си видял картината!’ Докосва се до „частни дворци” и парижки квартали, които Пруст описва, и в които живее аристокрацията по онова време. Пътешества през Нормандия до брега на Ламанш (нека си припомним темата за бляна в „Изгубеното време” и постоянният копнеж на автора по различни имена на страни, които желае един ден да посети). Обикалянето на букинистите в Париж също е важна част от четиримесечния стипендиантски престой във френската столица. А през есента на 1990 г. Мария Георгиева присъства на кръгла маса в Арл по въпросите на превода на

⁸ Приживе самият Пруст се изправя пред този парадокс, че дори и хората от близкото му обкръжение не четат книгите, които той им подарява. Джеймс Джойс, който е съвременник на Пруст се сблъсква с проблема след издаване на романа си „Одисей”. Книгата е толкова нечетивна, че самият автор сам изкупува над 100 бройки от нея.

⁹ Само за справка ще отбележа, че преводът на „Преоткритото време” се чака да излезе на български през 2011 г. в превод на Мария Георгиева и издателство ‘Панорама плюс’.

Марсел Пруст. Именно там тя цитира една мисъл на покойния гръцки преводач на „По следите на изгубеното време“, която отначало я е поразила силно, а после за нея е станала творчески метод: „Преводът не е превеждане на текст, а транспониране на цивилизация.“ Така с времето Пруст започва да навлиза в живота на неговата преводачка.

1.3. Проблематиката на първия Прустов превод от Лилия Сталева:

Цялата тази експедиция в Париж си има своята цел; тук вече се натъкваме на първия проблем, свързан с преводите на Пруст – основно с добре познатия превод на Лилия Сталева¹⁰. Всъщност ‘случаят Пруст’ е по-дълъг и заплетен. През 1931 г., т.е. само девет години след смъртта на Пруст (който умира през 1922 г.) на български език излиза първият роман от „По следите...“ с преводното заглавие „Към Свана (В търсене на изгубеното време)“. Преводът е осъществен от Мара Юркова-Дамова, а една година по-късно се появява и продължението „Една любов на Сван“, отново дело на същата преводачка. Както отбелязва и Мари Врина-Николов в статията си ‘Марсел Пруст, подложен на изпитанието на превода’¹¹: „и така, до 1944 г., когато все още не са съществували никакви идеологически пречки, по неизвестни за мен причини е преведена на български само първата част на „Изгубеното време“.

Мария Георгиева с гордост ми обясни, че с този начален превод България се нарежда сред първите страни, които превеждат Пруст. За съжаление делото се проточва, както е известно, значително във времето. Реакцията към този първи превод тогава (както и към сегашните) е почти нулева.

Нека да се върна към този първи превод. Какво тук се набива най-осезателно на очи? Две неща: 1. Цялостното заглавие е преведено като „В търсене на изгубеното време“ и 2. Името на Суан е предадено на читателя дословно като „Сван“ (буквално на френски език името „Суан“ се изписва като ‘Swann’ и фонетично би могло да се прочете именно като ‘Сван’, което по никакъв начин не извинява избора на първата преводачка).

Вторият и най-известен за времето си превод е направен през 70-те години на миналия век от Лилия Сталева. Тя успява да изчисти тези появили се недоразумения, но от своя страна поражда други. Въпросът, пред който се озовах и самият аз на този етап от разговора, беше следният: „Как си представяш момиче в цвят? Черно-бяло? Синьо? Зелено?“. Едва ли Албертин, Андре и останалите девойки от Балбек са украсени в конкретните цветове на дъгата. Отново се сблъсках с истината, че преводът не е само формална работа, а е свързан с по-дълбоко ниво на осмисляне. Ето го и конкретният проблем. Още през 80-те години Мария Георгиева разбира, че българският избор на Лилия Сталева да преведе романа „A l'ombre des jeunes filles en fleurs“ като „Запленен от момичета в цвят“ е **неточен и не предава вътрешният смисъл на творбата**. Пътуването във Франция, както и четенето на много книги във връзка с автора, позволяват на Мария Георгиева да си отговори на някои въпроси. Един от тях е този – заглавието е чист буквализъм що се отнася до значението на ‘момичета в цвят’. Къде остава увлечението на Пруст по Вагнер, митът за Парсифал?...

Освен това в превода на Лилия Сталева се забелязва нарязване на фразата, нещо, което в средите на специалистите по Пруст не се ползва с одобрение. Българският език е достатъчно еволюирал, за да се откаже от падежните си форми, тъй че е много по-

¹⁰ При разговора ми с Мария Георгиева, въпреки че обсъждаше проблемите, възникнали в превода на Лилия Сталева, тя нито веднъж не прояви негативно или личностно отношение към уважаваната преводачка.

¹¹ Вестник ‘Култура’, бр. 27 (2282)

близък до френския в синтактично отношение. От езикова гледна точка, разчленяването на прустовата фраза дори не е мотивирано.

В „На път към Суан” също има тънък смисъл, който не е предаден чрез избора на преводното заглавие. В оригинала на френски, Пруст употребява думата ‘côté’ (Du côté de chez Swann), която откриваме и при другия роман – “Обществото на Германт” (Du côté de Guermantes). Но веднъж думата се появява като ‘на път’, а в другия е преведена с ‘общество’!? В първата част на книгата Разказвачът ни повежда към своето детство в Комбре и пътя, по който той, неговият баща и неговият дядо достигат до дома на Суан. Без вникване в цялостния смисъл на „Изгубеното време”, този ‘път’ остава да се възприема единствено като пътеката „по посока на дома на Суан”. Буквализмът не доставя цялостно обяснение на читателя, не му позволява да улови реалното значение на ‘côté’. За своя избор на ‘общество’ Мария Георгиева е критикувана, но задачата, която тя си поставя, е да предаде смисъла на написаното, затова този т.нар. „път” не е само една „пътека”¹².

2. Каква е спецификата на езика на Пруст? Труден ли е за превод?

Останах изненадан, когато Мария Георгиева ми спомена, че у Пруст се откриват най-малко непознати думи и сложна терминология. Проблемът с превода се поражда от един друг специфичен аспект. Както тя многократно отбеляза, много по-важен е синтаксисът, структурата на фразата и логическото ударение в нея – в противен случай фразата няма да има никакъв смисъл. Нишката на мисълта на Пруст не бива да се изгубва, да бъде накъсвана с цел по-лесното осъществяване на превода. Затова текстът крие определен вид капани, свързани със ‘скрития смисъл’, а проблемът е: как да се извади наяве, да се освети значението на този текст, онова, което самият автор е искал да каже, без да се изкриви от преводача?

По повод избора на терминология преводачката предпочита да се придържа към изразите от началото на миналия век; към типичния език, на който се е говорило тогава. Затова например вместо ‘допускам’ тя използва варианта ‘допушам’. Проблемът за езика, който се опитам да засегна, е от изключително значение (както всеки детайл по превода). В случай, че преводачът не успее да се справи със задачата да преведе стойностно текста, то той ще загуби не само смисъла, игрите на думи, ами и спецификата на езика, характерна за писателя. Контекстът за Мария Георгиева е като матртьошки – става все по-обширен и предполага наличие на по-многобройни знания, които имплицитно е необходимо да бъдат снети в самия текст.

Езикът на Пруст е не само труден за превод, той шокира дори неговите съвременници; неслучайно авторът е един от модерните писатели за епохата си, освен с избора на сюжет, но и с музикалността на фразата си. Най-трудният роман за превод, препъни камъкът, е „Пленницата”. Книгата е писана по време, когато Марсел Пруст е вече тежко болен, когато кризите му са се засилили, изолацията и самотният живот са изострили сетивността и чувствителността му до крайност, и той е малко пред своя край. Тетрадките с чернови от „Изгубеното време” са огромни, самият писател постоянно поправя и редактира, вмъква и добавя нещо по сюжета. Понякога се получават леки неточности на фактологията или разминавания, но това съвсем не обезценява значението на произведенията. „Пленницата” и продължението ѝ „Изчезналата Албертин” са може би двата ‘най-зрели’ и въздействащи романа на

¹² Асоциативно само ще се заиграя с интерпретацията, за да препратя читателя към статията на Мартин Хайдегер „Път в полето” в сб. Същности, изд. Гал-Ико, София.

Пруст. Темата за самотата, за изгубеното време (с някого), което повече не може да се върне, са изострени до краен предел, което придава на книгите съвършена неповторимост.

Преводачката е изчала значителен брой книги, посветени на Пруст, на неговия живот, критически бележки и изследвания, писани за творчеството му, както и текстове на съвременници от същата епоха. Всяка година във Франция излизат около 4-5 значими книги (не само статии), посветени на Пруст. Тук накратко ще посоча някои заглавия, на които самият аз попаднах и ми се сториха представителни за една извадка (макар и кратка) – за всички желаещи да разширят знанията си за творчеството на Пруст:

01. Deleuze, Gilles (2004) Proust and Signs: the complete text. Minneapolis: University of Minnesota Press.
02. Alexander, Patrick (2009) Marcel Proust's Search for Lost Time. New York: Vintage Books.
03. Bernard, Anne-Marie (2002) The World of Proust, as seen by Paul Nadar. Cambridge, Maas: MIT Press.
04. Tadié, Jean-Yves (2000) Marcel Proust: a life. New York. Viking.
05. William C. Carter (2010) Proust In Love. Yale University Press. New Haven & London.
06. William C. Carter (2010) Marcel Proust: a life. Yale University Press. New Haven & London.
07. Mary Bryden (2010) Beckett's Proust, Deleuze's Proust. Palgrave Macmilian.
08. Michael R. Fin (1999) Proust, the body and Litarary form (Cambridge Studies in French). Cambridge University Press.
09. Jean-Jacques Nattiez (2006) Proust as Musician. Cambridge University Press.

3. Бъдещи планове?

Ще приключа с последния въпрос, може би един от най-интересните, какви са бъдещите планове на Мария Георгиева? Съвсем отскоро на книжния пазар е нейният превод на „Изчезналата Албертин“, издаден от „Панорама плюс“. Книжката не е много обемна, но е съдържателна и представлява развързката на „Пленницата“ след заминаването на Албертин. За превода няма какво да кажа, както винаги той е на много високо ниво. В момента преводачката се е захванала да довърши отговорната си задача и да представи на българския читател и последната част от „Изгубеното време“ – „Възвърнатото време“. Живот и здраве, книгата се очаква към пролетните или летните месеци на 2011 година. С това една одисея ще намери своя хубав завършек, всички читатели като мен, които не знаят френски (и не искат да четат Пруст на различен език) ще имат пълна възможност да се докоснат до основната творба на Марсел Пруст: „Пътуване към Суан“, „Запленен от момичета в цвят“, „Обществото на Германт“ (първа и втора част), „Содом и Гомор“ (първа и втора част), „Пленницата“, „Изчезналата Албертин“ и „Възвърнатото време“. Заслугата за запълване на тази културна празнина в българския духовен живот ще бъде на Мария Георгиева. Разбира се, делникът предлага много по-вълнуващи развлечения и събития от очакването на една книга от Пруст на българския пазар; но за всички онези като мен, които веднъж вече са се докоснали до вселената на автора, това ще бъде основно събитие на следващата година.

„Възвърнатото време“ ще даде на България, най-накрая, цялостно познание за

„По следите на изгубеното време”, макар и 90 години след смъртта на автора. Единственото, което остава за малцината ентузиаста, е да се възползват от тези преводи и да започнат сериозните си изследвания върху Марсел Пруст. Изглежда някак странно, че имена като Делюз, Барт или Рикъор вече са си свършили работата, а ние тепърва започваме изследвания и опити да правим ‘открития’ за Пруст, но това никога не пречи. Накрая си позволявам да издам още един замисъл. При разговора си с Мария Георгиева тя ми сподели, че има намерение да преведе отново „На път към Суан” и „Запленен от момичета в цвят”, за да предостави един по-пълен и изчерпателен превод. Какви ще бъдат алтернативните промени в смислово отношение, единствено времето може да покаже. Онова, което аз искам да пожелаая на Мария Георгиева и на хора като нея е: дълголетие и непрестанна вяра в себе си. Хората като нея са едни от последните надежди все още някой (на ненаучно, преподавателско ниво) сериозно да се интересува от състоянието на духовния живот на страната! Така че: УСПЕХ!

ЛИТЕРАТУРА

01. Мангел, А., 2004, История на четенето, изд. Прозорец, София.
02. Адорно, Т., 2002, Естетическа теория, изд. Агата, София.
03. Хайдегер, М., 1999, Същности, изд. Гал-Ико, София.

Взел интервю Н.Узумов